

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Høring - NOU 2016:18 Hjertespråket – forslag til lovverk, tiltak og ordninger for de samiske språkene

Det vises til tilsendte NOU 2016:18 og departementets høringsbrev datert 13.12.2016 som Domstoladministrasjonen (DA) mottok 9.1.d.å. DA sitt hørings svar er i det aller vesentligste knyttet til utredningens kap. 14. Samisk språkbruk i justissektoren, og da i hovedsak den del av forslagene som vil ha betydning for arbeidet i domstolene.

Innledningsvis vil DA gi uttrykk for at utvalget har lagt ned et stort og viktig arbeid ved å foreslå mange tiltak som på både kort og lang sikt vil bidra til å styrke det samiske språket og ikke minst respekten for bruken av det samiske språk. Som utvalget selv understreker er mangelen på statistikk både om bruken av det samiske språk, type samisk språk og geografisk utbredelse, en stor utfordring. Dette gjelder ikke minst mht. økonomiske og administrative konsekvenser. Det må forutsettes at departementet i det videre arbeidet foretar en grundig analyse av kostnader målt opp mot hva som gir best effekt for utvikling og bruk av samiske språk. DA vil i den forbindelse å advare mot å innføre tiltak og ordninger som er egnet til å forsterke den vanskelig økonomiske situasjonen som allerede i dag eksisterer innenfor domstolene.

DA har det overordnede ansvaret for den økonomiske og administrative forvaltningen av domstolene i Norge, herunder å legge til rette for at domstolene har de ressurser som er nødvendig for å ivareta brukernes rettsikkerhet på en betryggende og tillitsvekkende måte. For DA er det viktig å understreke at hensynet til rettsikkerheten må veies opp mot behovet for å bevare og vitalisere det samiske språket.

Til kap 14 Samisk språkbruk i justissektoren

a) Forslag til endring i sameloven § 3-5

Utvalget foreslår en endring i sameloven § 3-5 første ledd som gi rett til å snakke samisk i rettsmøter (egen forklaring) i hele landet og ikke begrenset til det samiske forvaltningsområdet. Retten knyttes med dette til individet og ikke til organ eller institusjon. Retten skal gjelde selv om vedkommende både forstår og snakker norsk.

Utvalget foreslår i sameloven § 3-5 andre ledd å utvide retten til bruk av samisk innenfor forvaltningsområdet slik at man som samisktalende alltid skal kunne henvende seg til retten muntlig på samisk og ikke utelukkende i de tilfeller prosesslovgivningen gir adgang til dette. Dette forslaget forutsetter at det i domstolen er personale som forstår, snakker og gjerne også kan skrive på samisk.

DA`s kommentarer:

Rett til å snakke samisk i rettsmøter i hele landet

På prinsipielt grunnlag støtter DA at den samiske befolkning gis adgang til å benytte sitt morsmål i kontakt med rettsvesenet. Bruk av juridiske termer på samisk er imidlertid en forutsetning for en betryggende kommunikasjon på samisk i retten. Som utvalget er inne på flere ganger er det et stort behov for å utvikle juridiske termer på alle tre samiske språk. Det foreligger noe terminologi på nordsamisk. For de øvrige samiske språkene er dette arbeidet ennå ikke påbegynt. Mangel på begreper kan føre til misforståelser og true rettsikkerhet og likebehandling. Dette kan igjen føre til at tilliten til domstolene svekkes.

Rett til bruk av samisk i domstoler i hele landet vil kreve bruk av tolk. Dette innebærer at det er behov for flere tolker, tolker på alle tre språk og ikke minst en autorisasjonsordning for tolking på samisk, slik at man har sikkerhet for tolkekvaliteten. I tillegg til at denne del av tolketjenesten må utvikles i betydelig grad, må det også etableres gode systemer for fjerntolking.

DA vil gjøre oppmerksom på at bruk av tolk kan ha både en forsinkende og fordyrende virkning på rettergangen. Dette gjelder både under etterforskning, saksforberedelse og hovedforhandling. Forsinkelse i rettspleien er i seg selv et onde og ikke forenlig med rettssikkerhetshensyn.

Slik DA ser det er juridisk termer på alle tre samiske språk og kvalifiserte tolker en helt avgjørende forutsetning for en utvidelse av retten til å bruke samisk i domstoler i hele landet. Denne utvidelsen må derfor ikke innføres i domstolene før man vet at domstolene er i stand til å gjennomføre på en betryggende måte.

Rett til å henvende seg muntlig på samisk til alle domstoler innenfor forvaltningsområdet

Når det gjelder forslaget om å kunne henvende seg muntlig på samisk til domstolene krever dette at man har personale med samisk språkkompetanse i alle domstolene innenfor forvaltningsområdet. Som det fremgår av utredningen kap 14 pkt 6 er det kun ved Indre Finnmark tingrett, at man har samiskspråklige dommere. En spørreundersøkelse gjennomført i tilknytning til rapporten "Den samiske dimensjonen i rettspleien"¹ viser at det er i alt ni samisktalende ansatte i domstolene. Dette gjaldt en dommer, fem saksbehandlere, to ansatt i Finnmarkskommisjonen og en ingeniør i jordskiftedomstolene.

DA har ansvar for å rekruttere dommere. Ved utlysning av dommerstillinger i forvaltningsområdet etterspørres kompetanse innen samisk språk og kultur. Det er imidlertid en kjennsgjerning at det utdannes få jurister og jordskifte kandidater (master i eiendomsfag) med samisk bakgrunn. Også ved rekruttering til de andre stillingstypene innenfor forvaltningsområdet etterspørres slik kompetanse. Det er DA sin vurdering at dette forslaget er umulig å gjennomføre på kort sikt .

b) Forslag til endring i domstolloven § 38 første ledd

Utvalget foreslår å endre denne bestemmelsen slik at bruk av samisk språk skal kunne vektlegges når saker vurderes overført til en annen domstol.

¹ Arbeidsgruppe nedsatt av Domstoladministrasjonen (2011).

DA har ingen merknader til dette forslaget forutsatt at de øvrige prosedyrer som er nevnt i bestemmelsen overholdes i slike tilfeller. Vilkåret "hensynet til samisk språk" er imidlertid lite presist og bør vurderes nærmere. For at en slik overføringsadgang ikke skal bli en "bekvemmelighetsbestemmelse" bør den praktiseres restriktivt og være forbeholdt de tilfeller en part/tiltalt ikke forstår /snakker norsk. En slik endring forutsetter også at det er nødvendig kapasitet i den domstolen saken overføres til.

c) Forslag til endring i domstoloven § 65

Utvalget foreslår at DA får ansvar for å opprette et samiskspråklig meddommerutvalg i det samiske forvaltningsområdet.

DA er usikker på om det bør opprettes et eget samiskspråklig meddommerutvalg. Begrunnelsen for dette er at domstollovens regler om valg av meddommere nettopp skal sikre at vi har meddommere som representerer alle deler av befolkningen, også det samisktalende. Som et alternativ bør man heller vurdere en bestemmelse hvor dommeren har adgang til å utenom utvalget når man ikke har tilgang til samisktalende meddommere og saken tilsier at dette er nødvendig. En slik bestemmelse finnes i dag i jordskifteloven § 2-7.

Dersom man velger å opprette et eget samiskspråklig meddommerutvalg, må dette skje etter den etablerte rollefordelingen som følger av domstoloven. DA hverken skal eller kan ha ansvar for meddommerutvalg.

d) Forslag til endring i domstoloven § 70

Utvalget foreslår at det bør stilles krav om samiske språkkunnskaper hos den som velges som meddommer i samiskspråklig meddommerutvalg.

DA er enig i at det er et behov for å sikre at en del meddommere i den samiske forvaltningsområdet behersker samisk språk. På prinsipielt grunnlag mener vi at det er kommunene som må sikre denne kompetansen i sine valg. Dersom dette ikke er tilstrekkelig sikret i utvalget, bør dommeren etter en skjønnsmessig vurdering kunne gå utenom utvalget, se kommentar under pkt. c).

Med hilsen

Solveig Moen
avdelingsdirektør

Hilde Wahl Moen
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.